
מראה מקומות- עניני הלכה

‘במות דף סא’

נסדר ע"י אשר יעקב מילמן

רב דקהל שערי תפילה

פסעיק, ניו ג'רסי

AsherMillman@gmail.com

לע"נ ברוך בענדיט וברכה גרוס ע"ה
by Mr. & Mrs. Duvy Gross

לזכר נשמת

מנחם מנדל בן משה ושרה בת משה צבי ממשפחת אדלר
קעפל בן אליעזר ופריידל בת אליעזר ממשפחת מילמן
צבי מנחם בן שמעיהו וחיה לאה בת נפתלי הערצקא ממשפחת
רייכמאן

A Chaburah on these מקומות מראה is posted weekly
and can be accessed via www.dafaweek.org, emailed,
or on the app.

507- Daf- Week

info@dafaweek.org

בענין טומאת אהל של עכו"ם

- רמב"ם הל' נזירות פ"ה הל' טו-יז'
 - השגת הראב"ד שם
 - שו"ת רע"א מהו"ת סימן יח'
 - רמב"ם הל' אבל פ"ג הל' ג'
 - תד"ה מהו בב"מ קיד:
 - שו"ע יו"ד שעב' ב'
 - ש"ך שם ס"ק ד'
 - נשמת אברהם מהו"ב ב' שעב' ב'
 - בית יוסף שם סו"ס שע"ב
 - נודע ביהודה יו"ד מהו"ת סימן ר"י
 - שו"ת הר צבי ג' רפג'
- איתא בגמ' ששיטת רשב"י הוא שאין קברי עכו"ם מטמאים באהל. וקודם שידון בדין זה הלכה למעשה, יש להקדים מח' יסודי בענין כהנים בזמן הזה מהו דינם אם בכלל מוזהרים על דיני טומאה כיון שעפ"י פשטות כולם טמאי מתים בלאו הכי. והוא באמת מח' בין הרמב"ם והראב"ד. שיטת הרמב"ם הוא שכהן טמא שטמא עצמו חייב מלקות על כל מעשה אע"פ שכבר טמא ועומד. אכן הראב"ד שם חולק עליו בתקיפות שזה אינו והמחייבו עליו להביא ראיה. ועיין ברע"א שמסביר לשיטת הראב"ד אין כאן אפילו איסור דרבנן. ועכשיו יבא לדון בסוגייתנו.
- שיטת הרמב"ם הוא כשיטת הרשב"י ולכן אין כהן מוזהר על אהל מת של עכו"ם ורק על מגע ומשא מוזהר. אכן שיטת ר"ת הוא שאין הל' כרשב"י. ובשו"ע מובא שיש ליזהר על טומאה כזו אכן לא אסר להדיה. ובש"ך שם הוסיף שאעפ"כ לכו"ע אסור במגע ומשא (כשיטת רהמב"ם הנ"ל).
- ולפי"ז הובא בנשמת אברהם בשם גדולי האחרונים שאסור לכהן לטפל ולנתח מתי עכו"ם ואפילו להכנס לחדר לראות אסור עפ"י הוראת השו"ע. אכן כ"ז במצב וודאי. [אכן עיין בהבית יוסף שהביא דעת היראים שאפילו מגע ומשא מותר ג"כ]. ואף שיש יכולת להציל נפשות להבא, עיין בנודע ביהודה שאין זה נחשב כפיקוח נפש. אבל כשיש להצטרף התרים אחרים ע' בהר צבי שהתיר לכהן להיות בבית ספר שיש חדר אחד של גלגולי מתים ע"ש בחשבון שלו.

בו רמה, וגם קרוב להסריח, י"ל דזהו ניוול גדול, וקם הדין שלא לפתחו.

ולאשר בנ"ד אין ידוע מקום קבורה של המת, לא ידעתי מה התועלת בהנחת התכריכים בשכונת המת, אבל לדעתי כפי הנראה מדבריתם שעכ"פ ידוע שמקום הקבורה בין מת פלוני למת פלוני, בזה נ"ל אם אינו מקום רחב הרבה, אף שא"י בצמצום מקום קבורת המת, דיש להפוך בשטח רחב הקרקע איזה אמות אולי ימצאו מקום קבורתו, ובאם לא ימצא שוא"ת עדיף, ואפשר דמ"מ טוב להניחם תוך ד"א לקבורת המת, וזכר לדבר דמת תופס

ד"א לק"ש ולתפילה (סוטה דף מ"ג ע"ב), וכן לענין שלא לומר בפני המת אלא דברים של המת (ברכות דף ג' ע"ב), דכתב רבינו האי (רא"ש ברכות פ"ג סי' ו') דהיינו תוך ד"א, דמשמע דכל ד"א הוי מקומו של המת, וכעין דמצינו בחי דד' אמות הם רשותו של אדם, בזה י"ל דיש תועלת למת במה דהתכריכים מונחים בתוך תפיסה שלו, ולזה אחר החפירה בשטח מקום האומד לקבורתו יניחו התכריכים תוך ד' אמות ממקום שמשוער קבורתו, וטוב שילכו עשרה אנשים גדולים מבני החברא לבקש מחילה מהמת, וד' שארית חמות יחגור, ובלע וכו'.

עמודים 100-101

תשובה יח

לכבוד ידידי הרב רבי יוסף אליעזר נ"י בק"ק גלוגא.

ע"ד הענין שיצא מעכ"ת נ"י לדון דיש איסור לכהנים להיות בבה"כ בשעה שהמת בבית שמוציאים ממנו לקבורו דרך החצר, ושער החצר ומשם להרחוב, דאף דהטומאה אינה יכולה להתפשט מהבית לבה"כ, כיון דכותלים המפסיקים בין הבית להחצר ושער החצר אין להם גג ובליטת טפח, מ"מ כיון דסוף הטומאה לצאת דרך שער החצר דנין כאלו המת בשער החצר ומשם הטומאה הולך ומתפשט לבהכנ"ס ע"י הגג הבולט טפח מבית השער לרחוב והולך על פתח בהכנ"ס שהולכים בו מרחוב העיר, והחולקים עליו באים בטענה דטומאת כהנים בזה"ז דרבנן, כיון דכולם טמאי מתים, ע"כ דבריו.

לא ידענא איך נקטו כן בפשיטות, הא להרמב"ם (פרק ה' הט"ו מהל' נזירות ופ"ג ה"ו מהל' אבל) הוי דאורי' ולוקים עליו, וכן דעת רוב הפוסקים, והראב"ד בהשגות שם (בהל' נזירות) נראה דאפילו איסור דרבנן ליכא, והכי משמע מדברי הראב"ד בהל' נזירות (פ"ה הט"ו), במ"ש והכהנים בזה"ז אין עליהם חיוב טומאה וכו', והמחייב אותם עליו להביא ראייה, ובודאי ל"ש בזה"ז ענין חיוב מלקות, אלא דהכוונה דליכא חיובא דאיסור שלא לטמאות, והמחייב אותם היינו שמצריכים אותו שמחוייבים לפרוש מלהטמא עליו להביא ראייה, דבפשוטו הלכה כרבה לגבי דר"י, וכן מבואר מדברי המ"ל (פ"ג ה"א מהל' אבל) שכ' ואיכא לאתמוהי בדברי הראב"ד הללו, הא מצינו בכמה מקומות דבאמוראים היו

מציינים הקברות וכו', ובזמן האמוראי' היו כולם טמאי מתים, ואין עליהם שום חיוב טומאה, הרי דלמד בדעת הראב"ד דליכא כלל איסור טומאה בזה"ז, ול"צ לציין הקברות.

ועב"ז יפה סתר ידידי מעכ"ת לדבריהם, שכבר כ' המ"ל על הראב"ד, דאין זה ספק שקול, כיון דכל חכמי ישראל חולקים עליו.

ואולם בעיקר הדין דסוף טומאה לצאת דרך שער העיר אשר הביא המהרא"י דעת מוהר"ם לאסור, ושיש אומרים להתיר, ביררו לנכון הגאונים בתשו' חכ"צ (סי' ק"ג) ובשו"ת פרי הארץ להרב מה"ו ישראל צבי מזרחי (סי' י"ט) ושני הנביאים מתנבאים בסגנון אחד להביא ראייה מפורשת להתיר ממתני' (פ"א מ"א) דאהלות, גבי בית שנסדק דמבואר ביש אור מועט מפסיק לא אמרינן סוף טומאה לצאת, וזהו ראייה שאין עליה תשובה, זולת לפירושו דהראב"ד (פט"ז מהלכות טומאת מת ה"ו) במתני' הנ"ל, ויפה כ' מעכ"ת נ"י דמ"מ כיון דהרא"ש והר"ש פירשו כהרמב"ם (פט"ז דאהלות) ראוי לפסוק כן, כמ"ש הכ"מ, ואני מוסיף, אף דילפי' הראב"ד אין סתירה לדין זה, מ"מ הא להראב"ד יש היתר מצד אחר, ממה דס"ל דאין טומאת כהנים בזה"ז, וכעין זה כ' הד"מ (יו"ד סי' נ"ד ס"א).

גם כיון דלהרמב"ם והרא"ש והר"ש מוכרח דבאור מפסיק לא אמרינן סוף טומאה לצאת, וכן דעת ה"א בפסקי

בשם הגאון מהר"ג ממיץ, בשני מתים שנקברו ושכחו בכ"א להלביש מלבוש א' מן המנהג לתכריכי מתים ומת אחד היה יותר מבן כ' וא' פחות מכ' וצויה לפתוח קבר הקטן להלבישו מה שחסר מן הבגדים שבקטן ליכא חרדת הדין אבל הגדול אין לפתוח קברו מטעם חרדת אימת הדין וכמו שאמר שמואל למה הרגתני והוא הקשה עליו מש"ס (ביב קנה) ע"ש, וע' בתשו' חכם צבי (סי' מז) וע' בתשו' כנסת יחזקאל (סי' מד) מ"ש בזה והעלה דהגאון מהר"ג טוב הורה ר"ל המתיידי

מע"ף ב קברי עובדי כוכבים (ב) נכון ליוזר הכהן מלי"ך עליהם (א"ט"פ שיש מקילין ונכון לכחמיר אצל קצר של מומר לעצודת כוכבים מטמא כשל ישראל).

נשמת אברהם

מישראל וכו'. וכן מתיר הטוב טעם ודעת מהדו"ג ח"ב סי' ריב לכהן להיות משרת בבית החולים וכן בשו"ת מהר"ש ענגיל ח"ג סי' כז מתיר לכהן לשכב בבית החולים וכו', עכ"ל של הגרא"י וולדינברג זצ"ל.

וכן אמר לי הגרש"ז אויערבאך זצ"ל שיהיה מותר לכהן ללכת לבית הכנסת בזמן שאין טומאת מת, אך אם יודע לו אחרי כן שיש מת בבית החולים, יצא מיד מבית הכנסת וייסגר בחדר הקרוב ביותר שיכול עד שיעבירו את הטומאה.

ולגבי כהן שהוא רופא או אח, עיין לעיל סוסי' שע. ולגבי ביקור חולים ע"י הכהן, עיין לעיל סי' שלה ס"ק ד' (עמ' שצו).

6. כהן קטן. לגבי להביא כהן קטן חולה לביה"ח של יהודים, פוסק הגר"ח פ' שיינברג שליט"א⁵⁹ שמותר לגדול להביא את הקטן לפתח ביה"ח. מפתח ביה"ח עד משרדו של הרופא מוטב ע"י עכו"ם, ואם הקטן מפחד אז מותר ע"י קטן אחר, ואם גם זה אי אפשר מותר גם ע"י גדול ישראל. אך אסור לאביו ולאחיו הגדולים להכניסו לביה"ח. וכל זה בדליכא חשש סכנה, דבדאיכא חשש סכנה, פשוט שהכל מותר, עכ"ל.

(ב) נכון ליוזר. כותב הש"ך⁶⁰: אבל

והמה: (א) דעת הש"ך ודעימיה דטומאה מחדר לחדר לא הוי רק מדרבנן ורוב הפוסקים לא מזכירים לחלק בזה בין אם פתוח רק טפח או ג' טפחים ויותר. (ב) דעת הראב"ד דבזה"ז אין חיוב מלקות בטומאה, והרבה פוסקים מבארים דדעתו דרוצה לומר שאין הכהן מוזהר על כך בזה"ז ועכ"פ הוא מוזהר רק מדרבנן⁵⁷.

(ג) דעת ר"ת⁵⁸ ודעימיה דבאותו יום שנטמא הכהן אינו מוזהר כי אם רק מדרבנן, וממילא מבארים בדעתו דבזמן הזה, שאין אפר פרה, נחשב תמיד כאותו יום ואינו מוזהר על הטומאה כי אם מדרבנן (עיין שו"ת מהרש"ם ח"ב סי' רלג). (ד) דעת הדרישה והש"ך ועוד, דכל שדלת החדר סגורה אין הטומאה נכנסת לחדר וכו'. ובכה"ג פוסק המ"ב בסי' קכח ס"ק ח, דאם הטומאה בבית הסמוך לבית הכנסת ואפשר לסתום הפתחים והחלונות של בית הכנסת או של בית שהמת שם, אפילו נודע לו לכהן, אינו צריך לצאת עד שיגמור הנשיאת כפים, דנשיאת כפים דבר תורה וטומאה כזו אינה אלא מדרבנן, ע"ש. ועוד ראיות מהשו"ת תשורת שי ח"א סי' תקנט שהתיר לכהן לבקר חולה בבתי החולים הגדולים הגם שכמעט אין יום שלא ימצא שם על כל פנים חד מת

ציונים והערות

(57) עיין גשר החיים ח"ב פכ"ה סע' א, מובא לעיל סי' שסט ס"ק א. (58) הובא ברא"ש הל' טומאת כהנים סי' ו. וכן הוא דעת היראים סי' שיא. ועיין גם בשו"ת חת"ס יו"ד סי' שלט. (59) מוריה, אלול תשד"מ עמ' 60. (60) ס"ק ד.

נשמת אברהם

מעיד הבן איש חי⁶¹: אעפ"י דנכון להזהר שלא ילך על קברי עכו"ם, עם כל זה בשביל צורך מצוה כגון ללכת לבית הכנסת או לבית המדרש וכיוצא, מותר לו לילך אם יש לפי דרכו קברי עכו"ם. ולכן פה עירנו בגדאד יע"א כשהולכים להשתטח על מצבת אדונינו יהושע כה"ג, אעפ"י שיש באמצע הדרך קברי עכו"ם, הולכים הכהנים ביניהם ואין חוששין, וכן המנהג פשוט כיון דזה חשיב הליכה של מצוה, עכ"ל.

במגע ומשא י"א דאפילו המקילים אוסרים וכן נראה דעת ב"י ע"ש, עכ"ל. ולכן - אמר לי מו"ר הגרי"י נויבירט שליט"א - דלא מיבעיא שאסור לכהן, סטודנט לרפואה, לנתח מת נכרי כחלק מלימודיו אלא גם אין לו להיכנס לחדר של מת נכרי אפילו רק להסתכל כשאחרים מנתחים את המת. וכן כתבתי לעיל סי' שמת ס"ק ב1(ב) בשם הגרש"ז אויערבאך זצ"ל. וראה לעיל סי' שע ס"ק ב2.

ציונים והערות

(61) עוד יוסף חי פ' תצוה אות יב.

בית יוסף יורה דעה שעב – שעג הלכות טומאת כהן בית חדש רסה

פירוש נפש אטומה ארון קמוס או זנין קמוס למדנו ממשנתנו דל כ קברי גוים וכו'. מסקנת האחרונים דנכון להחמיר אצל קבר היכל שאין עס פותח טפה הטומאה טוקעת ועולה מכנגדה ואינה של משומד מטמא כשל ישראל כך כתב הרשב"א בתשובה סימן מטמאה מן הדדין כלל לא נמגע ולא נזהל והיה דמלגין היינו ק"ד עיין ע"ס: בדהן ששוכב ערוס נזהל המה נלא ידע אין על גבי אריות וכו' פתוסות היו עד כאן לשונו: ודורמב"ם כתב להגיד לו עד שיקלטו נקמס כדי שילבש ענמו ואלא ואחר כך יגיד לו ואם הגידו לו בעודו ערוס לרין ללאת מן האהל ערוס דנטומאה דאורייתא אין לחוש לכבוד הנביות מהרא"י בתרומת הדשן סימן רפ"ה י"ד. ואם ישן צנודיו לרין להקילו ולהגיד לו כדי שינא מיד וכל זה פשוט ואם הוא קטן יתבאר בתחלת סימן ע"ג (ד"ה כמז אגדה) נקייטתא דשמיא:

קוברין (1) בענין שיש ביציאת הקבר פותח טפה אבל האידנא שכולו סתום (2) אפילו יש בו אויר טפה כל שכנגדו טמא מן התורה: ב קברי גוים (3) כתב הרמב"ם שמותר לכהן לילך עליהם. ואדוני אבי הרא"ש ז"ל כתב בתשובה בהא איכא פלוגתא דרבותא וראיתי להרב רבינו מאיר מרוטנבורק (4) שמיחה בכהנים מליך עליהם והמחמיר תבא עליו ברכה עכ"ל:

סימן שעג

פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

[א] להזהיר הקטנים מלהטמאות: [ב] איזה כהן מזהיר על הטומאה: [ג] איזה מתים מצוה להטמאות להם. ואם הכהנת מצוה בכך: [ד] עד אימתי מיטמא להם: [ה] בעודו מיטמא לקרוביו אם מותר להטמאות לאחרים: אם יכול הכהן ליכנס לבית הקברות לקבור מתו: [ו] אימתי אין הכהן מיטמא לקרוביו:

א בשם שהכהן מזהיר שלא ליטמא [א] כך הוא מזהיר להזהיר הקטנים דאורייתא לא:

ב קברי גוים כתב הרמב"ם שמותר לכהן לילך עליהם. נפרק ג' מהלכות אצל (ה"ג) ונפרק א' מהלכות טומאת מת (ה"ז-יג) כתב שהגוים אין מטמאים נזהל אצל מטמאים נמגע ונמשא (א) וטעמו מדגרסינן נפרק הנא על יצממו (ינמות סה). היה רבי שמעון בן יוחאי אומר קברי גוים אינם מטמאים נזהל שנאמר (יחזקאל לז לא) ואמנה טו' נאני נאן מרעייתי אדם אדם אדם אדם ואין אומות העולם קרוים אדם כלומר וגבי טומאת אהל כמי (נמדעי יט יד) אדם כי ימות נזהל ומשמע נסוף פרק המקבל (נ"מ ק"ד). דהלכתא כותיה דקאמר התם אשכחיה רבה בר אבהו לאלהיה דקאי צבית הקברות של גוים אמר ליה לאו כהן הוא מר מאי טעמא קאי מר צבית הקברות אמר ליה לא מתי מר קדר טהרות דמינא רבי שמעון בן יוחאי אומר כן יוחאי אומר כן יוחאי אלא כרבן שמעון בן גמליאל דסוף אלהות (פ"ח מ"ט) טו' מהו דליתיה מתיחי דמי ליה לרבה בר אבהו דלא קיימא לן כרבי שמעון בן יוחאי אלא כרבן שמעון בן גמליאל דסוף אלהות (פ"ח מ"ט) טו' דאמר מדורות הגוים משום אהל וטעמא דליתיה משום דכרוב אריות יש בהו פותח טפה ויש מקומות שלא גזרו ללאת לקראת מלכים וכיוצא בו: ופ"ח רבינו בשם הרא"ש בתשובה. הוא כולל ל' (פ"ח): והגהות מיימוניות כתבו נפרק ג' מהלכות אצל (א"ח ז) נשם ספר יראים (פ"ח ע"ג דף קפ). דהלכה כרבי שמעון בן יוחאי וכיון שאין טומאין נזהל אף נמגע ונמשא לא מטמאין יו' והיה רביה רביה מותרת כהנים יח' וכתב נסוף דבריו ושעמתי (ש"ש אוקריום) [ש"ש אוקריום] כהנים נמגע ומשא מתי גוים ואני כנצתי הנראה לי והמחמיר נזהל עליו צרכה והמיקל לא הפסיד וכתבו ההגהות עליו אמנם כדברי המחמיר רבינו (הרמב"ם) משמע נפרק הנא על יצממו (ע"ס) דגרסינן נהי דמעטיניהו קרא מנאל ממגע ומשא לא מעטיניהו עכ"ל יט. ולענין הלכה נקייטן להחמיר כן: [בדק הבית] ובת"ב הרשב"א בתשובה (ח"א סי' קצ"ד וסי' רמ"ב) דמשומד לעבודה זרה מטמא באהל כישראל והביא ראיה לדבר: ובת"ב בתשובה אחרת (סי' ע"ב) על קבר שנמצא בשכונת ישראל סמוך לבית יהודי ולא נודע אם ישראל אם גוי ורוב אנשי העיר גוים וכתב דספקו טהור משום דכל דפריש מרובא פריש כאן [עד כאן]:

שעג

פרטי רמזי דינים המחודשים המבוארים בזה הסימן

[ד] אם כהן מיטמא לשומרת יבם שלו: [ה-ו] מותר לכהן לשהות עם מתו בבית כשבת: אם מותר לפתוח הקבר כדי שיראנו קרובו. ועיין בסימן ש"ג: [ז] אם כהן מיטמא לאביו הרוב:

א בשם שהכהן מזהיר שלא לטמאות כך הוא מזהיר להזהיר הקטנים מלהטמאות. נפרק ח"ט (ינמות ק"ד). תינא אמור ואמרת דרכי משה

דרכי משה

שעב (א) ובנמוקי יוסף פרק המקבל (ע"א דף ק"ל) (כ"מ ט"ז) ד"ה אין מטמאין) כתב ריש אורמיר דמטמאין במגע ומשא ויש אורמיר [ג] פרישה

(1) בענין שיש ביציאת הקבר פותח טפה אבל האידנא וכו'. פירוש שרין להיות הארון פתוח טפה למעלה עד האיר כדי שתאל הטומאה דרך (כולל) [נלל] האיר אצל אס אין כהן פתוח טפה צליאה אף שיש טפה נהללו אמרין טומאה טוקעת ועולה וגרוע יותר מהכל קמוס יב' דנזהל קמוס אין הטומאה טוקעת אלא כנגדה ממש והיכל דאיכא תלל טפה נארין ולא צליאה אזי תשיבין כלינו כולו מלא טומאה וטוקעת אפילו שלא כנגד המת. נמוספות דכרוב ונפרק המוכר את הפירוש עיין ע"ס: (2) אפילו יש בו אויר טפה. פירוש נמוך איר הארון: (3) כתב הרמב"ם:

דרישה

שעג [א] כך הוא מזהיר להזהיר הקטנים מלהטמא וכו'. דלא לטמאניהו בידים (יבמות ק"ד ט"ז) מכאן נראה לי תינוקות הישנים באהל הגהות והערות

יב' פירוש מנפש אטומה שאין בה חלל טפה: [ג] היינו היראים ולהלן בכ"י עיי"ש: [ד] הובא בכ"י לעיל ריש סימן שעג: [ה] צ"ל ואחן עיין מנחת שי שם ג' יט: [ו] עיין שם במ"ו במלאכת שלמה ד"ה הגהה נראה: [ז] פירוש שאין הכהן מזהיר עליהם. כן מוכח בפנים ואין כוונתו שאין להם טומאה כלל וכ"מ בר"מ עיי"ש ודוק: יח' ליתא שם אלא כספר נשא ריש

סימן נ' ס"ק ג', זה הוא צורת ערוה שהיא בחזקת שאינה זקוקה, מה שאין כן צהך דגיטין היא בחזקת איסור לשוק, ולכך לא מהני חזקת חיים להמירה לעלמא בלי חליצה. והרי זה דומה למה שאמרו בריש מס' גדה [ב' ע"ב] במקוה שנמדד ונמצא חסר, דלא אמרינן העמד מקוה על חזקתו, הואיל ויש חזקה מתנגדת, דהעמיד טמא על חזקתו ואימור לא טבל, ע"ש. ואין להקשות לפ"ז למה צריך הר"ן לומר כיון דהשתא הוא מת, אמאי לא מתרץ דלא מוקמינן לחזקת חיים הואיל וחזקת איסור מתנגד לחזקת חיים, זה אינו, דאילו לא

הגה"ה מבין המחבר מכת"י
 * בשו"ע יו"ד שלי כתבתי שם על הגליין, מדבריו התוס' במס' יבמות דף ס"ח ע"א בד"ה וישא וכו', שכתבו התוס' שם בסוף הדיבור, דספק בן ט' שנים פוסל בביאה, ולא אוקמינן אחזקה קמייתא דהוי פחות מבן ט' שנים, משום דכיון עכשיו שהוא לפנינו הוי ודאי בן ט', לא אוקמינן אחזקה קמייתא, ואולינן בתר השתא שהוא ודאי בן ט', וחזקה קמייתא איתרע ליה, עכ"ל התוס'. ובאמת צ"ע, דבכמה דוכתא אמרינן השתא הוא דאיתרע, ואוקמינן אחזקה קמייתא. ועריך לומר דשאני התם בספק בן ט', כיון שהחזקה תלויה בזמן, וסיבת הזמן גורם השנויים ממילא בלי סיבה אחרת, כי אם בהמשך ימי חייו, בזה אמרינן דאולינן בתר השתא והחזקה איתרע ממילא, דהא אי אפשר לומר על אדם חזקה שישאר מספר ימיו כמו שהם עתה, דכל חי מוסיף מספר ימיו בכל יום ויום, ויש בזה עיונים רבים.

מת לפנינו בודאי אליס ליה חזקת חיים אף נגד חזקת איסור, כמו שמפורש בסוגיא דגיטין כ"ח ע"א, המציא גט והניחו זקן או חולה, ע"ש דשמא מת לא חיישינן, ולכך צריך הר"ן גם להך טעמא דהרי הוא מת לפנינו, אבל היכא דאין חזקת איסור מתנגדת לחזקת חיים, אוקמינן ליה לחזקת חיים ואמרינן השתא הוא דמת^ל, כפסק (מהר"י) [מהר"ם] מינץ*.

דברי ידידו

הק' שמואל בן הגאון מהר"י אב"ד ז"ל

סימן רט

כהן אם נטמא מאבר מן החי של עצמו

תשובה

שלום לכבוד האלוף התורני המופלא מו"ה יודל מו"צ דק"ק ש"ה.
 מכתבו קבלתי, ועל דבר שאלתו, כהן שנחטפו רגליו ויש עליהם בשר בצופן שמטמאים, אם הכהן רשאי להחזיקם אללו, שהוא נושא אותם להראות אשר נעשה בו למען יכמרו רחמים עליו.

הכסף משנה, ונשאר לקדקד בדברי רבינו שכתב וכן שאר הקרוצים, דהא כל שכן הוא ואין כתבו בלשון וכן, ודוחק לומר דסלקא דעתך אמינא שיהיה שום מיעוט באביו דוקא וגזירת הכתוב הוא קמ"ל^ל, עכ"ל הכסף משנה. הרי שהיה סלקא דעתך אמינא להמיר בשאר קרוצים. אמנם הא ליתא, חדא שהכסף משנה בעצמו כתב שהוא דוחק. ועוד שהרי אין זה אלא סלקא דעתך^ל והרי באמת קמ"ל הרמב"ם שאין חילוק. ועוד דכל זה לענין קצורת המת שיש מצוה בקרוצים, וגילה הכתוב כשהוא חסר לא יטמא לקבורתו, היה מקום לומר שדוקא באביו גילה, והוצרך הרמב"ם להודיע שאין חילוק, אבל באבר מן החי שאין שם מצוה של קבורה, ומה שקוצרין האברים הוא להציל מן הטומאה^ל, פשיטא שאין שום היתר כלל, ואברי עצמו ואברי איש זר דין אחד להם, שאין הכהן רשאי ליעמא להם^ל.
 דברי הד"ש.

לא ידעתי בזה ספק, שבדאי איסור לו כמפורש בנייר דף מ"ג ע"ב, שאין הכהן מיעמא לאבר מן החי של אביו, ומיהי תיתי יטמא לאבר של עצמו. ואמת שראיתי שהכסף משנה בפ"ב מהל' אבל הל' ט"ו שכתב הרמב"ם, (נקטט) [נקטע] ראשו של אביו אינו מטמא לו שנאמר לאביו, בזמן שהוא שלם ולא בזמן שהוא חסר, וכן שאר הקרוצים. וכתב

סימן רי

אם מותר לנתח גוף המת כדי להתלמד

תשובה

לכבוד אהובי מחותני ידידי וחביבי הרב המופלא ומופלג בתורה כבוד מו"ה ליב פישלס נר"ו.
 על דבר קונטרסו אשר שלח אלי, אשר העריך מערכה בנדון השאלה שבאה אליו מק"ק לונדון, במעשה שאירע שם בחדש שחלה בחולי האבן צביסו, והרופאים חתכו כדרכם בעסק רפואה במכה כזו ולא

עלמה לו תרופה ומת, ונשאלו שם חכמי העיר, אם מותר לחתוך בגוף המת במקום הזה כדי לראות צמופת שורש המכה הזאת, כדי להתלמד מזה בהנהגת הרופאים מכאן ולהבא אם יקרה מקרה כזה, שידעו איך יתנהגו בענין החיתוך הנריך לרפואה, ושלל להרבות בחיתוך כדי למעט בסכנת החיתוך, אם יש בזה איסור משום דאית ביה ניוול ונזיון להמת הזה, או אם מותר משום דאית

מיינה הלל נפשות להבא, להיות מזוהר זהיר במלאכה זו על תכליתה. והמתיר רצה ללמוד מחניטה שמנינו בתורה, זיעקב ויוסף ומניטת מלכים במלכי ישראל, ואם כי זה היה לכבודם, גם זהו כבוד המת להיות ריוח והללה על ידו לנורך העולם. ועוד הביא ראיה מתשובת הרשב"א [ח"א סי' שס"ט] שהוצא ביו"ד סימן שס"ג סעיף ב' בהגה"ה, ברובן שזיה לזניו להוליכו למקום קבורות אבותיו כו', שמתר ליתן סיד על הצער למהר העיכול כו'. הרי שמפני זורך שעה שזיה להוליכו לקבורות אבותיו, התיר הרשב"א לפנותו מקברו הראשון, והתיר נתינת סיד עליו, ק"ו כאן שהוא קודם הקבורה. עד כאן דברי המתיר.

תימא דשם ודאי הללה הוא, וכאן ספק הוא שירפאו הרופאים פעם אחרת ע"י כך. שם ג"כ ספק הוא שמא ימלא טריפה, ועוד דגם ספק פיקוח נפש דוחה כל איסורין שבתורה חוץ מחלת. והאריך מעלתו בדבר זה. והנה בזה אמינא דלכאורה דברי הגמרא תמוהים, דאין קאמר משום איבוד נשמה דהאי נינווליה, דאדרבה ע"י הניוול אנו רוצים להמית הרוצח, ואם לא ננוולנו ינצל הרוצח דאמרינן טריפה הרג^ל. ואמנם פירוש הדברים הם כך, דאם אתה אומר שלא התירה התורה לניוול, א"כ על כרחך צותה להמיתו בלי בדיקה ולא לחוש כלל לשמא טריפה הרג, יותר נכון לומר שהתורה צותה והזילו העדה, לחוש שמא טריפה הרג, ולא להרגו בלי בדיקה ולינוול^ל, שאם התורה התירה לניוול אין לנו לחוש לניוול, הא חדא. ועוד דאי אמרינן שלעולם לא יהרג הרוצח בלי בדיקת הנהרג, א"כ ניוול זה הוא לכבודו של הנהרג, וכל מה שהוא לכבודו אין בו משום ניוול^ל. את כל אלה כתבתי לפי דבריכם שאתם קורים זה פיקוח והללת נפש.

וראלה דברי האוסר, שהרי אמרו במס' ז"ב דף קנ"ה ע"א במעשה דבני ברק, שאמר ר' עקיבא אי אתם רשאים לניוול. והחכם המתיר השיב לו דשאני שם שבשזיל ממון רצו לניוול, ולכן אמר להם ר"ע שאין רשאים, משא"כ כאן שהנורך הוא להללת נפשות. כל זה הוא הויכוח שהיה שם בלונדון. ומעלתו דחה דברי שניהם צעניי ראיותיהם, וכל דברי מעלתו בזה תורה הם ודברים הראוים למי שאמרם, כי בודאי החניטה אינה בזיון כלל ואדרבה היא לכבודו, וגם נתינת הסיד על המת אינו ניוול ולא בזיון, והאריכות בזה ללא זורך, וכבר ביאר מעלתו כל הנורך בזה. ודברי האוסר, ודאי אם היינו אומרים שיש כאן הללת נפשות, פשיטא שיפה השיב המתיר, דבשזיל מה שאסר ר"ע לנורך ממון, אין ללמוד איסור לנורך נפשות. ומה שהשיב כבוד מעלתו על דברי האוסר ואמר ומטונך, שממקום שרצה ללמוד איסור, אדרבה משם מוכח היתר, שהרי שם דף קנ"ד ע"ב קאמר הש"ס, ואלא אי אמרת לקוחות לינוול ולינוול כו', הרי מוצא דמשום פסידא דלקוחות לא משגחינן בניוול המת^ל. והנה באמת יפה השיב מעלתו על חכם האוסר, ואמנם לפי שאין אני יודע מי הוא האוסר ואולי צורבא מרבנן הוא, דרכי לחפש זכות, ואולי כוונתו דמזה יצואר עכ"פ שהיורשים שהם משפחת המת אין רשאים לניוול, אף אם היה להם פסידא בזה כיון שהם קרובים^ל, וכן מפורש שם בתוס' בד"ה זחי יהבינן. וכן מפורש בח"מ סי' ק"ז סעיף ב' בהגה"ה, דאם הבעל חוב הוא קרובו של המת, מוחין בידו שלא לעכב קבורת המת בשזיל פרעון חובו, ומסתמא גם בנדון שלפנינו אי אפשר לעשות דבר בהמת בלתי הסכמת קרוביו, והביא החכם האוסר שאין היורשים רשאים להסכים לניוול.

אבל אני תמה, הלא אם זה יקרא אפילו ספק הללת נפשות, א"כ למה לכם כל הפלפול, והלא זה הוא ערוך ומפורש שאפילו ספק דוחה שבת החמורה, ומשנה מפורשת ביומא דף פ"ג ע"א, וכל ספק נפשות דוחה שבת, ושם דף פ"ד ע"ב, ולא ספק שבת זו אלא אפילו ספק שבת אחרת, ע"ש. ואמנם כל זה ביש ספק סכנת נפשות לפנינו כגון חולה או נפילת גל, וכן במס' חולין שם גבי רוצח, הפיקוח נפש לפנינו^ל, וכן אפילו לענין ממון שם במס' ז"ב, ההיזק לפנינו. אבל בנדון דידן אין כאן שום חולה הנריך לזה, רק שרוצים ללמוד חכמה זו אולי יזדמן חולה שיהיה צריך לזה, ודאי דלא דחינן משום חששא קלה זו שום איסור תורה או אפילו איסור דרבנן^ל, שאם אתה קורא לחששא זו ספק נפשות, א"כ יהיה כל מלאכת הרפואות, שחיקת ובישול סמנים, והכנת כלי איזמל להקזה, מותר בשבת^ל, שמא יזדמן היום או בלילה חולה שיהיה זורך לזה, ולחלק בין חששא לזמן קרוב, לחששא לזמן רחוק, קשה לחלק. וחלילה להתיר דבר זה, ואפילו רופאי האומות אין עושים נסיון בחכמת הניתוח ע"י שום מת, כי אם בהרוגים ע"פ משפט, או צמי שהסכים בעצמו בחייו לכך^ל, ואם אנו ח"ו מקילים בדבר זה, א"כ יתחוו כל המתים כדי ללמוד סידור אברים הפנימים ומהותן, כדי שידעו לעשות רפואות להחיים. ולכן האריכות בזה הוא ללא זורך ואין בזה שום דבר להתיר. ולדעתי שגגה יראה מלפני כבוד מעלתו שמיחר להשיב להקל^ל.

דברי הד"ש.

עוד הביא כבוד מעלתו ראיה מסוגיא דחולין דף י"א ע"ב, וכי תימא משום איבוד נשמה דהאי נינווליה כו'. הרי דלהליל הרוצח היה מותר לניוול ההרוג^ל, וכי

שבתורה וס"ס שריא, וכו', וכן להיפך בספק טומאה ברשות הרבים דטהור לגמרי כי הוא גזה"כ לקצת שיטות דגמרינו ג"כ מסוטה אי נימא כיון דהוא טהור גמור מותר לטמאות עצמו לכתחילה בספק מת ברה"ר כמו כל ספיקא דרבנן לקולא, או נימא אף שהיא טהור מ"מ לענין הלאו הרי הוא כשאר איסוריין וספיקא דאורייתא לחומרא, וכו' עיי"ש.

ומה דמספקא ליה להמנ"ח לכאורה פשוט ליה להצל"ח שלענין הלאו בכהן שלא יטמא הוא כשאר ספק איסורי תורה שספקן לחומרא ולא אמרינן בזה ספק טומאה ברה"ר, והוא בצל"ח ברכות (דף י"ט ע"ב, ד"ה ורוב ארונות) שכתב שם וז"ל: אלא דאכתי קשה, למה הוצרך להקדים ברוב ארונות וכו' הרי אפילו היה מחצה על מחצה כיון שהיה זה לקראת מלכים מסתמא רבים היו שם וספק טומאה ברה"ר טהור. אך לפי מש"כ התוס' בד"ה מדלגין היינו שכיסוי זה עכ"פ גולל הוא, וא"כ לענין טומאה וטהרה אין כאן שום נפקותא דבואדי נטמא זה הדולג, והספק הוא רק לענין טומאת כהן, אם הכהן מוזהר עליו או לא, ואין זה נקרא ספק טומאה אלא הוא כשאר כל ספיקות באיסוריין שספקן תורה לחומרא וכו' עכ"ל עיי"ש, אמנם כד נעייין בדברי הצל"ח שהוצרך להוסיף כאן את דברי התוס' שכיסוי זה עכ"פ גולל הוא ולענין קבלת טומאה בודאי נטמא זה הדולג, יש לומר שמדברי הצל"ח אין ראיה לספיקו של המנ"ח, ומתחילה נסביר את צד הספק של המנ"ח שספק זה של הלאו דלא יטמא לא יהא דינו כשאר איסורי תורה. והסבר דבריו הוא, שמכיון שלענין טומאה אנו אומרים ספק טומאה ברה"ר טהור, והדין הוא שנשאר טהור, שוב י"ל שגם אזהרה אין כאן שלא מצינו שאסרה התורה לכהן נגיעה במת כי אם כשהוא מקבל דין טומאה ע"י זה, ולא כשהכהן אינו מקבל שום טומאה ונשאר טהור, אבל בנידון של הצל"ח הרי הכהן הדולג עכ"פ מקבל טומאה עיי"ו משום גולל אלא שעל טומאה זו אין הכהן עובר בלאו, והספק הוא אם יש בארון פותח טפח שאז גם הכהן מוזהר ע"ז, וע"ז שפיר כתב הצל"ח שספק זה הוא כשאר כל ספק איסור דאורייתא, כיון שלפי מש"כ התוס' עכ"פ נטמא הכהן הדולג משום גולל ולא נשאר טהור.

ובעיקר ספיקו של המנ"ח יש להביא ראיה מהא שכתבו התוס' כתובות (דף כח ע"ב) שהטעם שטומאת בית הפרס אינה אלא מדרבנן הוא משום שזה ספק טומאה ברה"ר (עיי' רש"ש שם ומשנה אחרונה פ"ז מ"א) והרי טומאת בית הפרס גם לענין אזהרת כהן אינה אלא מדרבנן, עיי' עירובין (דף מז ע"ב) שמתיר לכהן להיטמא בבית הפרס בשביל לילך ללמוד תורה ולישא אשה וכו' משום שאינו אלא מדרבנן, וכן בכרכות (דף י"ט ע"ב) שמתיר להיטמא בבית הפרס בשביל כבוד הבריות לנחם את האבל משום שאינו אלא מדרבנן. וכן בכרכות (דף פ"ט ע"א) שהקילו להיטמא בבית הפרס בשביל להעיד עדות, ולפי טעמם של התוס' אינו אלא מדרבנן משום שספק טומאה ברה"ר טהור, הרי שגם לענין אזהרת כהן אנו אומרים ספק טומאה ברה"ר מותר, ובקונטרס נשמת חיים (סימן נ) הביא בשם הגאון רבי יצחק רבינוביץ זצ"ל גאב"ד פאניוועז' שחילק בענין זה בין הלאו של נגיעה שספיקו ברה"ר מותר ובין הלאו של ביאה לאהל

המת שאסור גם בספק רה"ר ולפי"ז אין ראיה מבית הפרס שהוא איסור נגיעה לנידון דידן שנכנס לבית ויש כאן איסור ביאה, עכ"פ אפילו אם נאמר שבספק השקול אין להתיר איסור ביאה בספק טומאה ברה"ר מ"מ י"ל דאולינן בחר רוב דהוי נכרי, אמנם להכנס בחדר עצמו שנמצאת שם הגולגולת ודאי שנכון ליהרהר שהרי אפילו בקברי עכו"ם ודאי פסק המחבר (סימן שעב סעיף ב) בקרי עובדי כוכבים נכון ליהרהר הכהן מליך עליהם, אבל להכנס בחדר הסמוך שיש דלת נעולה בין חדר זה לחדר שהגולגולת נמצאת בו אעפ"י שהצירים שעליהם סובבת הדלת הם של ברזל ולדעת הט"ז (סימן שעא ס"ק י) יש להחמיר בזה משום שזה מעמיד בדבר המקבל טומאה שאין חוצץ בפני הטומאה מ"מ בנידון דידן שבלא"ה אם ניזול בחר רובא דעלמא הגולגולת היא של עכו"ם שלדעת הרבה פוסקים אין עכו"ם מטמא באהל יש לסמוך בזה על הש"ך (שם ס"ק טו) והנב"י מהד"ק (יור"ד סימן צד) שהדלת חוצצת בפני הטומאה אם צירי הברזל שעליהם סובבת הדלת, תחילת עשייתם לקובעם בדלת.

סימן רפד

נגיעת כהן בקברי עכו"ם

ע"ד השאלה אם מותר לכהן לנגוע בקבר מת עכו"ם לדעת הפוסקים שמת עכו"ם מטמא במגע אבל לא באהל, אם גם קבר עכו"ם מטמא במגע.

הנה המקור של פוסקים אלו הוא הגמרא ביבמות פרק הבא על יבמתו (דף סא) וכן היה ר"ש בן יוחאי אומר קברי עכו"ם אינם מטמאים באהל וכו' ומסקנת רבינא שם נהי דמעטינהו קרא מאטמויי באהל דכתיב, אדם כי ימות באהל' מגעע ומשא מי מיעטינהו קרא. ומלשון הגמרא שם קברי עכו"ם אינם מטמאים באהל, לכאורה משמע שגם קברי עכו"ם באהל הוא אינו מטמא אבל במגע מטמא, (ולשון רש"י שם קברי עכו"ם אין מטמאין באהל אין מטמא את המאהיל עליהם), ומסתבר כן שהרי קבר מת מטמא במת עצמו דין תורה כמוש"כ הרמב"ם (הלכות טומאת מת פ"ב ה"טו): הקבר כל זמן שהטומאה בתוכו מטמא במגע ואהל כמת דין תורה, עכ"ל. וכ"כ בהלכות אבל (פ"ג ה"ב): וכן אם נגע הכהן בקבר לוקה וכו'. וכיון שדין טומאת קבר כדין טומאת מת עצמו, למה לא יטמא קבר עכו"ם במגע כדין מת עכו"ם עצמו, וכ"ה בנמוקי יוסף (ב"ב דף נח) שקברי עכו"ם באהל הוא אינו מטמא אבל מטמא במגע, שכתב שם על הא דרבי בנאה הוי קא מציין אמערתא וכו' פי' דקא מציין מערתא כדי לידע כמה צריכין להרחיק בשביל הטומאה וכתבו המפרשים דמכאן נראה כפר"ת ז"ל דפסק כרבנן דפליגי עליה דרשב"י וסברי דקברי עכו"ם מטמאין באהל דהא אברהם מבני נח הוה ומיהו אפשר דאפילו למ"ד דאין קברי עכו"ם מטמאין הכא משום נגיעה הוא דציין וכדדרישנן בספרי מאי בקבר זה קבר סתום ומוקמינן לה לענין נגיעה וליבא דמאן דסבר

